indien geloofsbelijdenis en wandel onvoldoende waren om tot het Avondmaal te worden toegelaten, dan waren zij ook onvoldoende voor de toelating tot den Doop, daar toch het eene Sacrament niet minder omvattend of minder heilig is dan het andere. En indien zij voldoende waren, dan gold ook het bevel van Christus, dat de leden zijner gemeente zijn Avondmaal zouden vieren, en dan had niemand het recht, als het ware dispensatie te geven van aan dat bevel te gehoorzamen. Daarom was het besluit der Dordtsche Synode, in hare 162e Sessie: »De bejaerde worden door den Doop der Christelicke Gemeente inghelijft, ende voor Lidtmaten der ghemeente aenghenomen, ende zijn daerom schuldich het Avontmael des Heeren oock te ghebruycken, 't welck sy by haren Doop sullen beloven te doen". Welk besluit daarna, als art. 59, in de bestaande Kerkenordening werd ingelascht.

Dat met dit besluit inderdaad niets anders bedoeld werd, dan om op het uit Holland ingekomen gravamen eene beslissing te geven, blijkt o.a. met volkomen duidelijkheid uit het rapport dat van de Generale Synode op de eerstvolgende particuliere Synode van Noord-Holland werd ingebracht; waarvan in de Acta dezer Synode het laatste punt aldus luidt: »Op tgene int synodo Amsteldamensi a° 1595 was vuytgestelt tot het synodus nationael, hoe men handelen zal met jongheluyden van 15, 16, 17 jaren, dewelcke versoecken gedoopt te werden zonder haer ten avontmael te begeven, is ingebracht, dat het synodus nationael daerop heeft gestelt den 59 artyckel in de kerckenordenynge, die aldus luydt: De bejaerde werden door den doop de christelycke gemeynte ingelyft ende voor ledematen der gemeynte aengenomen ende zyn daerom schuldich het avontmael des Heeren oock te gebruycken, twelck zy by haren doop beloven zullen te doen" (Acta v. d. Noord-Holl. Synode te Edam, 1619, Art. 4, aan het einde).

De geschiedenis van dit artikel toont ook duidelijk, dat het woord »bejaarden" hier te verstaan is, niet in den zin dien het thans heeft, maar in den zin dien het oudtijds had, nl. dien van personen die tot hun jaren, d. i. tot de jaren des onderscheids, gekomen waren, of m. a. w. die boven de 15 jaren oud waren. Daarom staat dan ook in het besluit van de Dordtsche Synode, waarbij het formulier voor hun Doop werd vastgesteld, en desgelijks in dat Doopformulier zelf, voor het Hollandsche woord »bejaarden" in den oorspronkelijken Latijnschen tekst het woord »adultiores", d. i. grooteren, ouderen, in tegenstelling met de »parvuli", d. i. de kinderkens.

Met betrekking tot dat Doopformulier valt nog op te merken, dat bij zijne samenstelling blijkbaar het hierboven medegedeelde Zeeuwsche formulier als model heeft gediend; zij het ook, dat de vragen daaruit niet zijn overgenomen, maar door de Dordtsche Synode, in hare 175e Sessie, veelszins zijn uitgebreid en vermeerderd.

In het algemeen is voor onze gansche Liturgie de arbeid der Prov. Zeeuwsche Synode van 1610 van een overwegend gewicht geweest. Het resultaat van dien arbeid was opgenomen in de uitgave, die in 1611 bij Richard Schilders het licht zag; en deze uitgave was zóó nauwkeurig, dat zij door de Dordtsche Synode als standaardeditie werd aangenomen. Slechts op enkele punten werd eene kleine wijziging noodig geacht. Te dien einde werd in de 178e Sessie eene commissie benoemd van tien leden (uit elke provincie één, met één der Leidsche hoogleeraren), om de geheele Nederlandsche Liturgie te herzien, en alzoo te zorgen voor een officieelen en authentieken tekst. En deze commissie heeft haar werk zóó verricht, dat zij in haar rapport de reeds genoemde Zeeuwsche uitgave als de voortaan te volgen uitgave aanwees, slechts met verandering van de vragen in het Formulier van den Doop van bejaarden, en met eenige kleine wijzigingen in de redactie en in de volgorde van de andere Formulieren. Haar rapport staat in de Acta der Zuid-Hollandsche Synoden vermeld in art. 20 van de Acta der Synode te Rotterdam, in 1621, aldus luidende: »Om te onderhouden eenparicheijt in het Doopen, in de Liturgie ende in het Trouwen, heeft D. Assessor [nl. Festus Hommius, dezelfde die in de Dordtsche Synode scriba geweest was] de vergaderinge overgelevert t'geene tot conciliatie der Formulieren in den Sijnodo Nationali bij de Broederen daer toe gestelt, was geconcipieert, waer naer alle kercken-dienaeren haer voortaen sullen hebben te reguleeren". En in aansluiting aan dat artikel bevat een aanhangsel van de Acta dier Synode de »Copije der Conciliatie van de formulieren etc., waervan wort gemationeert in den XXen Art. der voorgaender Acten", onder het opschrift: »Animadversa in Liturgiam Ecclesiae volgende het Exemplaer in Quarto, in Zeelandt gedruckt." Dat geheele rapport nu bevat slechts een twintigtal regels. Zóó weinig had men in de Zeeuwsche uitgave te veranderen gevonden.

Het is zeer te betreuren, dat toen geen deskundige voor een goeden druk van de Liturgie gezorgd heeft. Dit bleef aan de uitgevers overgelaten; en deze waren, gelijk licht te begrijpen is, niet op de hoogte van de waarde of onwaarde der vele bestaande uitgaven, noch ook van de eindredactie der Deputaten van de Dordtsche Synode. Daardoor hebben onze kerken eigenlijk nooit eene wezenlijk goede en nauwkeurige uitgave gekregen. En wel hebben later de Zuid-Hollandsche kerken in de jaren 1732 tot 1736 over zulk eene, ook toen zeer noodige, uitgave gehandeld; de Classe van Dordrecht aangewezen, om daarvoor te zorgen; en goedgekeurd, dat de door die Classe daarvoor aangewezen predikanten hun werk uit haren naam zouden uitgeven. Maar ook die poging is mislukt, door de bijna ongeloofelijke slordigheid en onnauwkeurigheid, waarmede de bedoelde twee predikanten, niettegenstaande zij de stukken die hun den weg konden wijzen vóór zich hadden, bij hunne uitgave zijn te werk gegaan.

Met name het Formulier voor den Doop van bejaarden heeft daaronder geleden. De Dordtsche Synode, die het Zeeuwsche Formulier van 1610 vóór zich had en daarin alleenlijk de toespraak en de vragen wilde wijzigen, maakte dus ook in haar besluit (in de 175e Sessie) enkel hiervan melding. En toen zijn de uitgevers gaan denken, dat dit nu het geheele Doopformulier was. Er werd niet gedacht aan de Zeeuwsche uitgave, die nog heel wat meer bevatte. Er werd niet begrepen, dat men dan een formulier kreeg, waarin over de beteekenis van het Sacrament zelfs geen enkel woord te vinden was en waaraan ook alle gebed ontbrak. Er werd uit het oog verloren, dat de Dordtsche Synode zelve, in hare 162e Sessie, haar later besluit uitdrukkelijk qualificeerde als een »Formulier *van vragen* den bejaarden in haeren doop voor te houden". En er werd ook niet op gelet, dat dit Doopformulier dan een uiterst zonderling, afgebroken, begin had; dat in den eersten volzin: »ende alhoewel de kinderen der Christenen, onaengesien zy dit niet en verstaen", enz., het voornaamwoord »dit" niets had om op terug te slaan; en dat in het algemeen een formulier toch niet met het voegwoordje »en" kon beginnen. Men drukte maar gedachteloos af; en wie dan nog even nadacht, liet dat voegwoordje eenvoudig weg. Wel hebben Kerken en Godgeleerde schrijvers tegen die foutieve uitgave telkens geijverd. Zoo b. v. B. de Moor, in zijn Comm. perp. in Joh. Marckii Compendium, Pars V, pag. 475 sq. En reeds vroeger hadden de Zuid-Hollandsche kerken, in hare Synoden van 1752 (Acta, Art. 21) en 1753 (Acta, Art. 24) bepaald, dat bij ieder Classicaal examen aan de Candidaten zou worden voorgehouden, wat de geheele inhoud was van genoemd Formulier. Maar ook dit ging buiten de uitgevers om. En ook thans nog is er onder de tallooze uitgaven onzer Liturgie misschien geene enkele, waarin de bedoelde fout is verbeterd. Toch is waarlijk niet aan twijfel onderhevig, hoe het zijn moet. Evenmin als het twijfelachtig zijn kan, dat de Dordtsche Synode door »bejaarden" verstaan heeft: personen van 15 jaar en daarboven.

Na het 15e levensjaar kan dus geen Doop meer worden toegediend, zonder dat de gewone geloofsbelijdenis daaraan voorafgaat, en zonder dat de toelating tot het Avondmaal daarmede gepaard gaat; en wanneer tegen dit een en ander nog bezwaar is, dan moet de Doop wachten, totdat dit bezwaar is vervallen.

Maar hoe nu te handelen met kinderen, die jonger zijn, en die toch reeds de eerste kindsheid te boven zijn?

Te dien aanzien is in onze kerken altijd aangenomen, dat de leeftijd op zichzelf nooit eene reden mag zijn, waarom kinderen des verbonds van den Doop zouden worden uitgesloten. Integendeel, de Doop moet hun zelfs zoo spoedig mogelijk bediend worden. En wanneer dit reeds eenige jaren is uitgesteld, dan is er des te meer reden, om nu toch niet langer te wachten.

Daarom werden zulke kinderen hier te lande dan ook altijd toegelaten om gedoopt te worden, geheel op denzelfden voet als de pasgeborenen. Alleenlijk werd dan vaak bij de eenigszins oudere kinderen vooraf onderzocht, of zij reeds eenige Godsdienstige kennis hadden; b. v. of zij de Tien Geboden, de Twaalf Geloofsartikelen en het Onze Vader, of wel iets daarvan, reeds van buiten kenden. Zonder twijfel, opdat blijken zou, dat de noodige waarborg voor eene Christelijke opvoeding niet geheel ontbrak, en dat er bij het kind zelf geen bepaald verzet was tegen de waarheid; 't geen bij kinderen wel zeldzaam, maar toch niet geheel ondenkbaar is. Toch geschiedde dit niet altijd. B. de Moor, t. a. p. blz. 474, bericht, ook met verwijzing naar andere bronnen: »Personen, die tusschen de kindsheid en den volwassen leeftijd in staan, worden gedoopt, soms na een klein weinigje voorafgaand onderwijs en belijdenis van de eerste beginselen van het Christendom, soms zóó, dat zij beschouwd worden als kinderkens, die zonder eenige voorafgaande belijdenis door den Doop in de kerk worden ingelijfd." En hij geeft dan verder eenige mededeelingen omtrent een vijftal gevallen van kinderen tusschen de 10 en 15 jaren, welke hem tijdens zijnen dienst in de kerk van Enkhuizen waren voorgekomen.

Voor het overige spreekt wel vanzelf, dat, wanneer zulke gevallen zich voordoen, niet de predikant alleen, maar de geheele kerkeraad de te volgen gedragslijn bepalen moet; ook met name ten aanzien van de vraag, of en hoe degenen, die den Doop van het kind verzuimd hebben, te bestraffen zijn; zoomede of en hoe er nadere waarborgen te verlangen zijn voor de Christelijke opvoeding.

F. L. Rutgers.

Buitenland.

Engeland. Preeken over de sociale nooden.

»De laatste Zondag van October heeft de aanvang van een nieuw tijdvak in het burgerlijk en godsdienstig leven van Londen aanschouwd. Van twee honderd vijftig kansels werd gepredikt over de rechten en de verantwoordelijkheid van het *burgerschap*. Voor het eerst werd een welberaamd plan uitgevoerd om het gevoel van burgerschap, door middel van de Christelijke kerk te verlevendigen. Het plan om den laatsten Zondag van October voor dat doel af te zonderen, ging uit van de Londensche Reform Union, en het vond bijval bij predikanten, behoorende tot allerlei kerken. Episcopalen en Nonconformisten werkten ditmaal eens samen, ja, zelfs een Joodsche Synagoge wilde aan het gemeenschappelijk doel mede werken. Alleen de Roomschen weigerden het."

Aldus leert ons de Independent and Nonconformist. De predikanten der verschillende kerken hadden de uitnoodiging van de Reform Union ontvangen »om zich voor dit doel te geven om het besef omtrent het burger zijn te verlevendigen en om er aan mede te werken ten einde het bewustzijn van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid (corporate responsibility), de erkenning van maatschappelijke verplichtingen, die op ieder Londensch burger rust, tot de conscientien te brengen. In den oproepingsbrief werd nog gewezen op de treurige maatschappelijke toestanden die in Engeland's hoofdstad gevonden worden, als de vreeselijke opeenhooping van arme menschen en de zedelijke achteruitgang der minder bedeelden; de omstandigheid dat in de huizen der arbeiders veel te veel menschen op elkander gepakt en die woningen veel te ongezond zijn; de steeds dieper wordende kloof die er tusschen arm en rijk bestaat; het ontbreken van gezonde ontspanning in die gedeelten der stad waar de armen wonen; de verwoestingen door drank, ondeugd en misdaad, aangericht onder de armelijk gevoede, slecht behuisde en geexploiteerde bewoners van ellendige stegen en de verwaarloozing van de kinderen.

Het komt ons voor dat eene vermaning aan de predikers der verschillende kerken om voortaan niet meer overgeestelijk te prediken, maar meer aan te dringen ook op de practijk der Godzaligheid vooral niet minder gewenscht is, dan het houden van een afzonderlijken Zondag voor de bespreking van de sociale nooden en de geneesmiddelen die genezing kunnen brengen.... indien althans aan die vermaning gehoor wordt gegeven.

Rusland. Naar aanleiding van het afsterven van den Russischen keizer Alexander III.

Eenige weken geleden schreef Heinrich Geffken een artikel in een tijdschrift, dat te Weenen verschijnt, onder den titel van »de kranke Czaar." Daarin laat hij zich in dezer voege over de regeering van den thans overleden Czaar en over de gezindheid van zijn opvolger uit. Toen Alexander III den troon besteeg, was de door Loris Melikoff bearbeidde nieuwe constitutie voor het Russische rijk gereed. Zijn vader had aan dit stuk het zegel zijner goedkeuring gehecht, maar diens plotselinge dood had verhinderd, dat het stuk door hem geteekend werd.

Na lang beraad besloot Alexander III de ontworpen constitutie te verwerpen, waartoe hij zekerlijk gebracht werd door de adviezen van zijn leermeester Pobedonoszew. Als leidende gedachte voor zijne regeering nam de Czaar zich voor, »de autocratie in den geest van keizer Nicolaus te herstellen." Ja hij ging nog verder; immers onderdrukte hij allen die niet tot de Grieksch-orthodoxe kerk behoorden. De ziel dezer politiek bleef de procurator der heilige Synode Pobedonoszew, de machtigste man naast den Czaar. Het sterkst liet die druk zich in Polen gevoelen, daarna in de Oostzee-provincien, wier privilegiën, door alle souvereinen, die van af Peter I geregeerd hadden, bevestigd waren, doch die door Alexander III niet werden erkend. Daardoor zag deze bloeiende provincie van Rusland, waaruit Nikolaus bij voorkeur zijne generaals en diplomaten nam, zich een voor een beroofd van al hare rechten. Zelfs de rechten van Finland werden niet ontzien, al waren die ook door den Czaar bezworen, terwijl de staatssecretaris van Finland hem onomwonden verzekerd had, dat hij zonder die in Finland geen rechten als heerscher kon laten gelden. Het vreeselijkst waren de vervolgingen waaraan de Roomschen en geunieerden bloot stonden, welke met bajonetten naar de Grieksche kerken gedreven werden, waarvoor Leo XIII, door politieke overwegingen zwijgende, geen woord van afkeuring vinden kon, terwijl toch zijn voorganger Gregorius XVI tegen keizer Nicolaus een taal gevoerd had, die deze allenheerscher niet gewoon was te vernemen. Daarna hebben de vreedzame Stundisten het moeten misgelden, de Stundisten, die door Katharina naar Rusland geroepen, zich als Duitsche kolonisten in het Zuiden hadden nedergezet, en die door welvaart en door het voorbeeld van praktische vroomheid onder de Russen propaganda maakten. Eindelijk werden ook de Lutherschen in de Oostzeeprovincien slachtoffers van de politiek van Czaar Alexander III, en dit jaren lang.

De jonge Czaar bezit een edel, welwillend karakter, hij heeft een afkeer van alle geweld en met name van vervolging om der wille van den godsdienst; tot dusver heeft hij menige erge zaak verhinderd en menigen harden maatregel verzacht, hij is een beslist tegenstander van Pobedonoszew, en deze zal de eerste zijn, die onder het nieuwe bestuur vallen zal."

Geffken gaat door voor een uitnemend kenner van Russische toestanden.

Wij vernemen dat de man, die meent dat het Russische rijk alleen hechtheid hebben kan wanneer de Grieksche staatskerk, met alle den Czaar ten dienste staande middelen, wordt bevorderd, en de andere kerken worden onderdrukt, Pobedonoszew reeds zijn ontslag heeft genomen, tijdens de ziekte van den thans overleden Keizer. Ongetwijfeld is dit heengaan van den energieken staatsman toe te schrijven aan het feit, dat de overleden Czaar in het laatst van zijn leven tot de regeeringstaak niet in staat was en daarom de teugels van het bewind zijnen zoon in handen gaf.

De Heere, die de harten der vorsten leidt als waterbeken, geve, dat de jonge Czaar beslist met de kerkelijke politiek zijns vaders breke, opdat degenen, die niet tot de Grieksche kerk behooren, van verdere vervolging om der wille van het geloof ontslagen worden. Dit is zeker, dat de regeering van Alexander III èn bij de Roomschen èn bij de Joden èn bij de Lutherschen èn bij de Stundisten, met een zwarte kool geteekend staat.

Noorwegen. Wet ter beteugeling van het misbruik van sterken drank.

In het land der Noren weet men de put te dempen vóór dat het kalf verdronken is. Althans op het laatst van Juli van dit jaar werd een wet afgekondigd, die het misbruik van sterken drank moet te keer gaan, schoon het verbruik van dien drank er zeer gering is, althans *betrekkelijk*. Er wordt in Noorwegen per hoofd, kinderen en vrouwen daarbij gerekend, slechts 1,8 liter per jaar sterken drank gebruikt. Er zijn in het geheele land niet meer dan 304 localiteiten te vinden waar men sterken drank verkoopt, dat is een op de 6600 inwoners; in Pruissen is er één kroeg op de 203 inwoners; in België is die verhouding nog ongunstiger. De nieuwe wet heft alle herbergen waar drank in het klein verkocht wordt op, alleen houders van logementen en hotels mogen alcoholische dranken verkoopen en dit alleen aan reizigers en hunne gasten. De vergunning om sterken drank in het klein te verkoopen, kan hun slechts voor een jaar of een korter tijdsverloop gegeven worden, waartoe bovendien de toestemming der hooge regeering en die der gemeente noodig is. In de steden blijven die inrichtingen waar sterken drank verkocht wordt gehandhaafd, die geacht kunnen worden tot algemeen nut te zijn; het kan door de plaatselijke overheid echter begeerd worden, dat hotelhouders, kasteleins van societeiten en buffethouders in schouwburgen vergunning krijgen om sterken drank te verkoopen, doch alleen aan reizigers, leden der societeit en bezoekers van theaters. Wanneer de inwoners eener stad *willen*, kunnen zij gedaan krijgen dat de handel en het uitschenken van sterken drank geheel verboden wordt. Nog vele andere nieuwe bepalingen brengt de wet. Zoo is het onder andere den herbergiers verboden, om iemand zonder betaling drank te geven. De weinige overblijvende herbergen mogen niet minder dan ½ liter, dus iets meer dan een halve flesch, te gelijk verkoopen. In het algemeen wordt door de nieuwe wet verboden om van Zaterdagnamiddag één ure, tot Maandagmorgen 8 ure sterken drank te verkoopen; ook op de andere dagen mag er vóór acht ure niet geschonken worden. Christelijke feestdagen worden als Zondagen behandeld. De politie kon bij gelegenheden, waarbij vele menschen saâm komen, bijv. als er markt gehouden wordt, of in verkiezingsdagen of bij militaire manoevres, den verkoop van sterken drank geheel verbieden. Bij verkoopingen en andere publieke vergaderingen is dit steeds verboden. Geen huisheer mag toestaan, dat in zijn huis menschen samenkomen om drank te drinken; het is ook verboden dit stilzwijgend toe te laten. Niemand mag kinderen onder de 15 jaar en beschonken lieden sterken drank geven, of iemand zooveel er van schenken, dat hij beneveld wordt. Hij, die zich op den publieken weg in beschonken toestand bevindt, wordt met geldboete gestraft; ook kan hij worden opgesloten. Wanneer iemand in beschonken toestand ergernis geeft of wanorde veroorzaakt, zoo moet hij in verzekerde bewaring worden gesteld, totdat hij nuchter geworden is en bovendien nog eene geldboete betalen. De wet bepaalt daarbij dat elke vloeibare stof, die meer dan 2 pct alcohol bevat, tot de rubriek van »sterke dranken" moet gebracht worden; dus ook alcoholische wijnen zijn daartoe in Noorwegen te rekenen.

Omtrent den verkoop van bier worden geen beperkende bepalingen gemaakt, waarschijnlijk omdat in het koude noorden de verzoeking om veel bier te drinken niet groot is.

Eere zij de Noorweegsche overheid, die eene strenge wet uitvaardigt, vóórdat het drankmisbruik tot een volkskanker geworden is.

Gemengd Nieuws.

Op eene samenkomst te Berlijn werd onlangs omtrent het Heilsleger het volgende medegedeeld. Het leger heeft 3000 vaste stations en wordt door 10.700 officieren gedicnd. Daar de muziek onder de propagandamiddelen gerekend wordt, zoo heeft het leger 12.300 muzikanten, die koperen instrumenten bespelen, in zijn gelederen. Het getal van zijn aanhangers is een kwart millioen. In Indië, waar de berichtgever Booth-Tucker arbeidde, zijn in de laatste jaren 25.000 Hindoe's en Mohammedanen op het »zondaarsbankje" gekomen. Het orgaan van het leger, de *Oorlogskreet*, verschijnt in 42 landen in 15 talen en heeft een oplage van 730.000 exemplaren, waarvan niet één weggegeven wordt. Van de regelmatig verschijnende maandschriften van het leger worden 120.000 exemplaren verspreid. Nooit worden advertentiën in de publicatiën van het leger opgenomen, al had men voor één blad advertentiën ± f 50.000 geboden. Gemakkelijk kon men f 50.000 's jaars met advertentiën verdienen, doch men wil dit niet, omdat de geschriften van het Heilsleger alleen de belangen van het Godsrijk moeten voorstaan. Anders, zoo merken wij op, zijn de mannen van het Heilsleger niet zoo scrupuleus, wanneer het er op aankomt om voor het leger geld te verzamelen.

Aan de poort van een kerkgebouw in de Westmorelandstraat te Londen is op een soort aanplakbiljet de bekendmaking gedaan, dat bij de godsdienstoefeningen, aldaar gehouden, de collecten geen kopergeld meer mogen ontvangen. Sedert dien tijd zijn de collecten aldaar aanzienlijk vermeerderd. Op het aanplakbiljet leest men, dat de rijken en niet de armen kopergeld in de collecten geven. Een correspondent van de *Chrétien Evangélique* weet te verhalen van eene gemeente, waarvan de leden overeengekomen waren om voortaan geen nickel geld, maar alleen zilveren munt te offeren. Zonder dat men nu al te zware offers behoeft te brengen, kwam men tot een goed resultaat. Hoe het echter mogelijk is om in eene kerkelijke samenkomst de gaven in koper te weigeren, is ons niet duidelijk. Of zou men in de Westmorelandkerk in Londen steeds met een open schaal collecteeren. Weigert men echter kopergeld, dan loopt men ook gevaar om het penningsken der weduwe af te wijzen, en dit mag toch niet volgens de Schrift.

In de *Allgem. Ev. Luth. Kirchenz.* vonden we het volgende bericht. »Ook Holland heeft zijn weesvader in grooten stijl, Joh. van 't Lindenhout. Over hem en zijn weeshuis heeft Johanna Crome bij Jäger en Koben te Bazel in 1893 een geschrift laten verschijnen. De lectuur van dit boekje is even aantrekkelijk en de aandacht spannend als geloofversterkend. De werkkracht van dezen man is even uitnemend als zijne veelzijdigheid bewonderenswaardig is, beide in den dienst van den zelfverloochenende liefde staande en voortspruitende uit een beproefd geloof van zeldzame kracht. De weeseninrichting mocht in 1893 haar 30ste jaarfeest vieren; de grondtoon van het feest was: »Gode alleen de eer."

De Engelschman Mulhall heeft berekend, dat door zelfmoord meer menschen weggerukt worden dan door den oorlog. Althans zijn in de 50 jaren van de regeering van Koningin Victoria in haren dienst 52,000 man in den oorlog gedood, terwijl 77,000 menschen, die onder Engelsche heerschappij stonden, door zelfmoord een eind gemaakt hebben aan hun leven. Men zegt dat in Frankrijk, Oostenrijk en Duitschland het getal zelfmoorden nog grooter is. Mulhall meent, dat in de laatste 50 jaren 610,000 menschen zich zelven van het leven hebben beroofd, terwijl 316,000 menschen in den krijg zijn gevallen. Men kan niet nagaan of deze cijfers juist zijn, maar het is toch zeker, dat in de laatste jaren het aantal zelfmoorden op onrustbarende manier is toegenomen. Zelfmoorden van kinderen zijn zelfs geen zeldzaamheden meer.

De wijding van een oud-Roomschen bisschop te Madrid door den Anglicaanschen bisschop van Dublin, heeft in de Roomsche wereld van Spanje nog al heel wat ontroering te weeg gebracht. De aartsbisschop van Granada verklaarde, dat hij met diepe smart van het nieuwe booze stuk had gehoord, »dat niet in het trouweloose Jeruzalem, maar in de Catholieke hoofdstad van het Catholieke Spanje heeft plaats gehad." Daarom verdoemt en vervloekt hij de door den Protestanten ondernomen aanslag. De bisschop van Cartagena ergerde zich niet minder over de schanddaad, die door de onbeschaamdheid van een handvol ketters en door de onverschilligheid der regeering geschied is. Zoo gaat het voort. Het komt ons voor, dat aan de wijding van den Anglicaanschen bisschop door de Roomschen meer beteekenis gehecht wordt, dan de zaak in zich zelve heeft.

Winckel.

Voor Kinderen.

VERZAMELEN.

III.

Hoe het aan te leggen.

Hoe krijgen we nu een goed, nuttig *herbarium?*

Wel men moet beginnen met de planten volledig te verzamelen, met de gewichtigste deelen, b. v. de bloemen en vruchten. Natuurlijk is één tak meestal voldoende; denk er evenwel om dat bladen van eenzelfden tak daarom nog niet altijd alle 't zelfde zijn. Verder moet ge ze plukken bij droog weer; anders worden de planten licht zwart. 't Is ook beter een blikken bus mee te nemen, die het gevondene tegen nat beschut, dan een omslag met papier er in om de planten tusschen te leggen. Voor varens en zulke gewaasen gaat dit echter heel goed.

Nu moet de plant *droogen*. Daartoe legt ge haar tusschen vloei- of filtreerpapier, d.i. ongelijmd, grauw papier. De plant moet goed worden uitgespreid en zoo min mogelijk mag het eene blad op het andere komen te leggen, tenzij dan dat ge er papier tusschen legt. Doch meestal is 't beter wat er te veel is af te snijden. Dit papier wordt nu eerst een weinig, later wat meer geperst, maar nooit heel zwaar.

De mooiste manier van drogen echter is in *heet zand*. Zeer voorzichtig wordt dan de plant met zulk zand omgeven en is het zand koud geworden, dan moet er weer nieuw, heet zand aangebracht, tot de plant geheel droog is. Als dat goed geschiedt, behoudt gij niet alleen den gewonen stand, maar ook de kleur, veel beter dan tusschen papier. Ik vrees echter dat de meeste verzamelaars er gauw genoeg van krijgen zouden, want het is een geduldwerkje, dat verzeker ik u!

Even als sommige dieren hebben ook ettelijke planten een verbazende levenskracht. Misschien hebt gij wel eens van »mummie-tarwe" gehoord. Mummies zijn de gebalsemde lijken van Egyptenaren, die drieduizend en meer jaren geleden leefden. Men gaf hun in hun graf soms tarwekorrels mee. Deze nu zijn niet zoo heel lang geleden gevonden, geplant en — daaruit zijn weer prachtige halmen en aren opgeschoten. Denkt er aan. Duizenden jaren hadden die korrels daar gelegen en nog zat er het leven en de groeikracht in. Wat is de Heere God toch een machtig Schepper. Alle menschen saam kunnen niet één korreltje maken dat leeft. Hij schept er millioenen, elk jaar, en legt er een leven in dat eeuw in eeuw uit duurt.

Welbekend zijn ook de rozen van Jericho, schoon 't eigenlijk geen rozen zijn. Als men die gedroogd ziet is er geur noch heerlijkheid aan. Doch wanneer men nu zulk een dorren tak in 't water legt, wordt het leven dat er in is openbaar en leeft de plant weer op, ook al heeft hij jaren lang verdroogd en als dood gelegen.

Of nu onze planten zoo levenskrachtig zijn, betwijfel ik. Doch wel weet ik, dat het goed is sommige vleezige planten in kokend water te doopen. Anders loopen ze soms naderhand weer uit. De bloemen echter mogen niet in dit water komen, want dat zou hun schade doen.

Het papier, waartusschen de planten drogen, moet in 't begin dikwijls ververscht of vernieuwd worden. Natuurlijk is dit bij zeer waterrijke planten meer noodig dan bij andere. Merkt gij, dat de plant stijf is, niet meer krinkelt, dan is het in orde; alleen moeten de planten dan nog een poosje open liggen voor de lucht, opdat ze later niet schimmelen.

Is nu de plant of bloem eenmaal goed gedroogd, dan legt ge haar tusschen flink gelijmd papier, (d.i. dat *niet* vloeit) of wel ge hecht de plant met dunne strookjes op zulk papier vast.

Dan schrijft ge er netjes bij, den naam der plant, waar zij gegroeid is, wanneer ge haar geplukt hebt en nog meer, dat de moeite waard is te weten. Al de planten saam bewaart ge 't best tusschen twee stevige, dichtgebonden vellen bordpapier.

Op twee dingen moet gij nu letten. Vooreerst dat gij 't pak niet legt in een vochtige duffe kast, want dan nemen de planten weer vocht op en bederven. Legt gij ze daarna op een droge plek dan komt er licht stof op. Dat moet ge er dan op een dag als 't goed droog weer is, voorzichtig met een veer of iets dergelijks afvegen. Stof en vocht kunnen 't mooiste herbarium bederven.

Een ander maal meer.

„Die gestolen heeft stele niet weer."

Over deze woorden predikte eens de zendeling Rott op het eiland Ermeo in de Stille Zuidzee.

Hij bestreed in het bijzonder de valsche meening der eilanders, dat de diefstal geene misdaad maar eene verdienste was, indien zij namelijk listig werd uitgevoerd. Ten slotte drong hij er op aan, dat zij niet alleen voor het vervolg eerlijk moesten zijn, maar ook dat zij de gestolen voorwerpen terug moesten brengen.

Toen hij den volgenden morgen opstond, zag hij eene menigte inboorlingen voor zijne deur zitten. Zij hadden dien nacht niet kunnen slapen, door de onrust, die de prediking bij hen had veroorzaakt, en daarom brachten zij vele geroofde zaken terug. De één hief een bijl omhoog, een ander een beitel, zeggende: »Dit heb ik van den timmerman van het schip *Charlotte* gestolen." Anderen brachten zagen, messen en koorden aan, met de berouwvolle erkentenis, dat die ontvreemd waren.

Rott zeide: »Maar, lieve menschen! wat zal *ik* daarmede doen? Hebt gij uwen landslieden iets ontstolen, zoo geef het hun terstond terug en den schepen als zij wederkomen."

Daarop antwoordden allen: »o, Neen, wij kunnen deze dingen niet weêr medenemen, wij hebben geen rust, zoolang die zaken zich in onze huizen bevinden, wij verzoeken u ze tot u te nemen en ze den eigenaars terug te geven."

Zóó sterk was de stem des gewetens. Zelfs eenigen, die een zendeling op het eiland Taheiti iets ontstolen hadden, gingen in hunne kano en zeilden met den eersten gunstigen wind 70 mijlen ver, om den rechtmatigen eigenaren de ontvreemde zaken terug te brengen.

Hoogenbirk.